

Päijät-Hämeen hyvinvointialue
Kuntoutuksen tulosalue

Lahden kaupungin vammais- ja vanhusneuvosto VASTINE
Osallisuuskoordinaattori Satu Karila
Kirkkokatu 27 (1krs) 15140 Lahti
satu.karila@lahti.fi

26.1.2024

Viite: Aloite HA/4070/00.02.00.01/2023

Asia: Vastine aloitteeseen koskien hyvinvointialueen käytöstä poistettujen apuvälineiden kierrättämistä yhdistyksille ja järjestöille

Lahden kaupungin vanhus- ja vammaisneuvostot ovat tehneet yhteisen aloitteen koskien Hyvinvointialueen käytöstä poistettujen käyttökuntoisten apuvälineiden kierrättämisestä. Aloitteen yhteyshenkilönä toimii Lahden kaupungin Osallisuuskoordinaattori Satu Karila. Aloitteessa ehdotetaan käytöstä poistettujen mutta käyttökuntoisten apuvälineiden luovuttamista yhdistyksille ja järjestöille. Samoin aloitteessa toivotaan poistettavien käyttökuntoisten apuvälineiden määrän kartoittamista.

Tässä vastineessa ei käsitellä Vammaispalveluista osittain korvattavia (henkilökohtaisia) kiinteitä apuvälineitä, joita myönnetään/asennetaan esimerkiksi kodin muutostöiden yhteydessä.

Yleistä

Lääkealan turvallisuus ja kehittämiskeskus Fimea määrittelee ja ohjeistaa lääkinnällisten laitteiden ja apuvälineiden käytäntöjä Suomessa. Ohjeistuksia annetaan niin laitteiden valmistajille kuin apuvälineiden jakelijoille (ammattilaiset). Seuraavissa kappaleissa muutama keskeinen asia tähän liittyen.

Lääkinnällisen laitteen valmistajalla on vastuu tuotteesta koko sen elinkaaren ajan. Viranomaiset Suomessa ja Euroopassa valvovat valmistajien toimintaa sekä tuotteissa mahdollisesti havaittujen poikkeamien korjaustoiminnan toteutumista, riittävyttä ja oikea-aikaisuutta. Viranomaiset voivat vakavissa tapauksissa vaatia valmistajaa poistamaan vaaralliseksi tai puutteelliseksi osoitetut tuotteet markkinoilta.

Ammattimaisella käyttäjällä tulee olla seurantajärjestelmä (719/2021, 34 §) laitteiden ja niiden käytön turvallisuuden varmistamiseksi. Seurantajärjestelmään on kirjattava jäljitettävyyden edellyttämät tiedot toimintayksikön käytössä olevista, edelleen luovuttamista tai muutoin hallinnassa olevista sekä potilaaseen asennetuista laitteista.

Seurantajärjestelmän kattavuutta arvioitaessa tulee huomioida kaikenlaisten lääkinnällisten laitteiden jäljitettävyyden kattavuuden varmistamiseksi on hyvä arvioida erityyppiset organisaation käytössä olevat laitteet, esimerkiksi kertakäyttötarvikkeet, potilaille luovutetut lääkinnälliset laitteet ja apuvälineet sekä lääkinnällisiksi laitteiksi luokitellut ohjelmistot.

Seurantajärjestelmään tulee jäljitettävyyden mahdollistavien tietojen lisäksi kirjata myös laitteeseen liittyneet vaaratilanteet. Seurantajärjestelmän ei tarvitse olla yksi yhtenäinen

tietokokonaisuus, mutta organisaation on tunnistettava, miten lain asettamat vaatimukset todentuvat tietojen kokonaisuudessa.

Hyvinvointialueen liikkumisen apuvälineet

Hyvinvointialueen liikkumisen apuvälineet voidaan luokitella kahteen eri osioon. Osastoilla, sairaaloiden auloissa ja eri yksiköissä olevat apuvälineet (toiminnan apuvälineet) ja asiakkaille luovutettavat (lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineet) henkilökohtaiset apuvälineet.

Hyvinvointialueen eri yksiköiden ja osastojen oman toiminnan apuvälineet

Hyvinvointialueen eri toimintayksiköissä on käytössä erilaisia apuvälineitä riippuen toiminnan luonteesta. Eniten apuvälineitä on vuodeosastoilla ja asumispalveluyksiköissä. Yksiköiden apuvälineitä käytetään asiakkaiden akuuttiin tarpeeseen esimerkiksi osastolla olon ajan tai asiakkaan voinnin heikentyessä yllättäen sairaalassa asioidessa.

Jokainen vastuuyksikkö vastaa omien apuvälineidensä huolloista, korjauksista ja apuvälineiden toimivuudesta ja mahdollisesta poistamisesta. Apuvälineiden kunnossapidossa tukee Hyvinvointialueen lääkintälaittehuolto, joka koordinoi huoltoja ja korjauksia. Toiminnan omia apuvälineitä hallinnoidaan Mequsoft -järjestelmällä.

Tyypillisesti poistoon menevät rikkoutuneet apuvälineet, joiden korjaus ei ole enää järkevää hinnan tai toimintaturvallisuuden vuoksi. Jokainen yksikkö vastaa poistettavien apuvälineiden toimittamisesta kierrätykseen. Poistettavista apuvälineistä otetaan talteen vielä toimivat osat varaosiksi.

Usein poistettavat apuvälineet kerätään purkamisen jälkeen yhteen ja toimitetaan isommalla kuljetuksella kierrätykseen. Aikaisempina vuosina poistoon menneitä apuvälineitä on toimitettu kolmansiin maihin. Tällöin välittävä taho on korjannut apuvälineitä ja ottanut niistä vastuun toimittaessaan ne eteenpäin.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineet

Kuntoutuksen tulosalueen apuvälinekeskuksesta luovutetaan/myönnetään asiakkaille apuvälinearvioon perustuen henkilökohtaisia apuvälineitä. Henkilökohtaisia apuvälineitä luovutetaan Valtakunnallisten lääkitieteellisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteiden mukaisesti. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-6887-5>

Lääkitieteellisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksen edellytyksenä on sellainen lääketieteellisin perustein todettu sairaus, vamma tai kehitysviivästyminen, joka heikentää potilaan toimintakykyä ja vaikeuttaa hänen itsenäistä selviytymistään. Lääkitieteellisen kuntoutuksen apuvälineinä luovutettavien välineiden, laitteiden, tarvikkeiden, tietokoneohjelmien sekä muiden ratkaisujen tarkoituksena on edistää potilaan kuntoutumista, tukea, ylläpitää tai parantaa toimintakykyä jokapäiväisissä toiminnoissa tai ehkäistä toimintakyvyn heikentymistä. Apuvälinepalvelut ovat asiakkaille maksuttomia.

Lääkitieteellisen kuntoutuksen apuvälineet myös huolletaan ja korjataan apuvälineyksikön toimesta. Rikkoutuneet apuvälineet pääsääntöisesti korjataan ja korjauskelvottomat apuvälineet poistetaan käytöstä ja puretaan. Ehjät ja käyttökelpoiset osat säästetään varaosiksi. Poistoon menevät rikkoutuneet osat ja tarpeettomat runko-osat.

Apuvälinekeskuksessa on käytössä apuvälineiden hallintajärjestelmä Effector. Kyseiseen järjestelmään kirjataan apuvälineiden elämänkaari huoltoineen, lainauksineen ja viimeisenä poistoineen.

Selvitykset ja asian käsittely

Asiaa on käsitelty Kuntoutuksen tulosalueen johtotiimissä 22.11.2023 ja Apuvälinekeskuksen apuvälinetyöryhmässä sekä Ikääntyneiden palveluiden ja kuntoutuksen toimialan johtoryhmässä 16.11.2023. Erilliset keskustelut käyty myös Lääkintätekniikan Huoltomestari Toni Heinosen ja apuvälinekeskuksen palveluesihenkilö Riikka Pyykkösen kanssa asiasta. Samoin tarkastettu järjestelmistä apuvälineiden poistojen syyt.

Yhteenveto

Poistettujen apuvälineiden kartoitusta ei tarvitse tehdä koska kaikki liikkumisen apuvälineet tulee olla merkattuna tietojärjestelmiin. Kyseisillä järjestelmillä seurataan apuvälineiden elämänkaari ja myös merkataan apuvälineen poisto käytöstä Fimean ohjeistuksien ja vaateiden mukaisesti.

Tällä hetkellä toiminnasta ei jää toimintakuntoisia poistettuja apuvälineitä, joiden käyttö olisi turvallista. Rikkoutuneet apuvälineet puretaan varaosiksi. Kierrätyksellä säästetään varaosahankinnoissa.

Fimea määrittelee toimintakuntoisen apuvälineen seuranta ja vastuukysymykset. Tämän perusteella Hyvinvointialue olisi edelleen vastuussa järjestöille luovutettavista apuvälineistä, niiden huolloista ja seurannasta.

Hyvinvointialueen asukkaat saavat tarveperusteisesti henkilökohtaiset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineet apuvälinearviioon perustuen. Apuvälineet ja niihin liittyvät palvelut ovat asiakkaille ilmaisia.

Johtopäätökset

Neuvostojen ehdotus on asiana tärkeä. Kuitenkaan toiminnasta ei jää tällä hetkellä sellaisia apuvälineitä, joita voitaisiin luovuttaa järjestöille ja taustalla on asiaa estävä lainsäädäntö/ohjeistus vastuukysymyksestä.

Hyvinvointialue myös hyödyntää poistoon menevistä apuvälineistä ehjät osat varaosiksi.

Hyvinvointialueen asukkaat saavat tarveperusteisesti henkilökohtaiset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineet apuvälinearviioon perustuen. Tällä toiminnalla pyritään varmistamaan alueen asukkaiden mahdollisimman hyvä omatoimisuus.

Lahdessa 26.1.2024

Veli-Pekka Hakanen
Tulosaluejohtaja, Kuntoutus